

Seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnan (V) kokous 3/2024

Aika 27.11.2024, klo 14.00–16.00

Paikka Oikeusministeriön kokoustilat, Meritullinkatu 10, Helsinki + teams-mahdollisuus

Kutsuttu

Puheenjohtaja Laura Hänninen

Varapuheenjohtaja Taru Säteri

Koiratoiminta

Kimmo Mustonen, Suomen Kennelliitto

(Molli Nyman, Suomen koirankasvattajat SuKoKa ry)

Kissatoiminta

Riikka Turpeinen, Suomen Kissaliitto

~~*(Mari Tienhaara)*~~

Hevostoiminta

Susanna Mäki, Suomen Hippos

(Minna Tallberg)

Eksoottisten eläinten harrastustoiminta

~~*Joonas Gustafsson*~~

(Markus Dernjatin)

Seura- ja harrastuseläinten hyvinvointia koskeva tutkimus

Saara Kupsala, Helsingin yliopisto

(Kati Tuomola)

Seura- ja harrastuseläinten pitoon liittyvä etiikka

Jirka Vierimaa

(Elisa Aaltola, Turun yliopisto)

Ruokavirasto

Alisa Matomäki

(Sanna Varjus)

Käytännön eläinsuojeluvalvontatyötä tekevä viranomainen

Jan Mattila, LSSAVI

(Elli Valtonen, Helsingin kaupunki)

Vapaaehtoinen eläinsuojelutyö

Kati White, SEY Suomen eläinsuojeluyhdistysten liitto

(Marika Stillman)

Käytännön eläinlääkintätyö

Anna-Mari Olbricht

(Suvi Heinola)

Seura- ja harrastuseläinkauppiat

~~*Päivi Tiitinen*~~

~~*(Sari Kuutti)*~~

Kuluttajat

Timo Niemi, Kuluttajaliitto Oy

(Alexandra Antell)

Pysyvät asiantuntijat

Tiina Pullola, maa- ja metsätalousministeriö

Pöytäkirja

1. Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 14.13. Paikalla oli 12 jäsentä ja 9 varajäsentä.
2. Edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksyttiin.
3. Maa- ja metsätalousministeriöstä kerrottiin, että eläinten hyvinvointilain muutosta koskeva esitys on parhaillaan käsittelyssä. Lakiin lisätään muun muassa maksuvaltuutus eläinten hyvinvointikorvauksista. Koirarekisteriä säädetään niin, että eläinlääkärin ilmoitusvelvollisuus jalostusta rajoittavista vioista ja sairauksista tulee voimaan 2028. Vastaava säädetään kissojen osalta asetuksella myöhemmin.

Uutta asetusta tuotantokaniin hyvinvoinnista työstetään lausuntokierroksella saatujen kommenttien pohjalta. Myös asetus hevosten hyvinvoinnista on työn alla ja vielä yksi kuulemistilaisuus luvassa. Asetus turkiseläinten hyvinvoinnista on tulossa lausunnoille vuoden 2025 alussa. Jalostusasetuksen aikataulu ei ole vielä selvillä. Maa- ja metsätalousministeriössä aloittaa uusi henkilö hyvinvointipuolella alkuvuodesta 2025.

EU-asetus koirien ja kissojen kaupasta ja hyvinvoinnista odottaa kolmikantaneuvotteluita, joissa sovitaan lopullisesta sisällöstä. Asia etenee ensi vuonna puheenjohtajamaa Puolan johdolla. Asetuksen tullessa voimaan koir- ja kissarekisterien on oltava kunnossa neljän vuoden päästä eli aikaisintaan vuonna 2029. Asetuksesta ja sen täytäntöönpanosäädöksistä tulee vaatimuksia paikallisille rekistereille. Samat muutokset on tehtävä myös jo olemassa olevaan kansalliseen koirarekisteriin.

Hevosasetuksen osalta lausuntokierroksen jälkeen on vielä puhuttanut varsojen vierotusikä, turpahihnan kireys, tarhojen koko uusilla rakennettavilla talleilla, karkearehun tarjollaoloväli, juomaveden saanti tarhoissa, hevosten sosiaaliset suhteet ja mahdollisuudet koskettaa toisiaan tarhassa ja tallissa. Asetusvalmistelussa on kuultu monipuolisesti eri tahoja.

4. Lemmikkien rehuturvallisuus, alustus Hanna Laatio, Ruokavirasto
 - Rehuvalvonnan vuosittainen raportti Ruokaviraston verkkosivuilla:
https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tietoa-meista/asiointi/oppaat-ja-lomakkeet/yritykset/rehuala/ohjeet/rehuvalvonnan_vasuraportti_2023_valmis.pdf
 - Rehujen tuotevalvonnan viranomaisnäytteiden analyysitulokset avoimen tiedon analyysitulosportaalissa:
<https://avointieto.ruokavirasto.fi/#/elain/rehuvalvonta>

Rehuvalvonnan painopiste on elintarviketuotantoeläinten rehujen valvonnassa. Valvontasuunnitelma kattaa koko ketjun (alkutuotannon, valmistuksen, tuonnin, viennin ja osan myynnistä; myös luomurehut). Markkinointia, kuten markkinointiväittämien käyttöä, valvotaan myös. Lisäksi tehdään tuotevalvontaa eli otetaan viranomaisnäytteitä rehuista, etupäässä kotimaisesta tuotannosta, mutta myös tuontirehusta. Valvonta on riskiperusteista ja suunnitelmallista. Rikkomustapauksissa edellytetään korjaavia toimenpiteitä, jotta lain vaatimukset

täyttyvät. Ruokavirasto sekä ohjaa että toteuttaa valvontaa ja vastaa toimijoiden kysymyksiin. Rehuvalvonnan raportit julkaistaan verkossa vuosittain. Viranomaisen tuotevalvonnan analyysitulokset ovat myös julkisia ja katsottavissa analyysitulosportalissa.

Keskustelussa todettiin, että lemmikkien myrkyllisiksi epäillyistä rehuista nousi kohu, koska Suomella ei ole resursseja valvoa aivan kaikkea. Suomalaisten rehutehtaiden kanssa asiat pystytään selvittämään, toisin kuin esimerkiksi Kiinassa sijaitsevien. Kaikkien EU-alueen ulkopuolellakin olevien rehuntuottajalaitosten pitää olla EU:n hyväksymällä listalla. Tällä listalla on muun muassa 300 kiinalaista koiranruokalaitosta, joista saa tuoda rehua EU-markkinoille. Rehulainsäädäntö velvoittaa rehualan toimijat (valmistajat ja maahantuojat) vastaamaan itse siitä, että rehujen laatu vastaa lainsäädännön vaatimuksia, ja jos näin ei ole, toimijoiden vastuulla on vetää tuote pois markkinoilta. Laatuongelmien syy ei aina tutkimuksista huolimatta selviä, kuten Hau-Haun käsillä puruluutapauksessa. Ongelmat eivät myöskään aina ole ehkäistävissä, koska esimerkiksi kyseisestä puruluusta ei löytynyt analyyseissä mitään. Tuontirehuista on tilastotietoa Ruokaviraston sivuilla <https://www.ruokavirasto.fi/elaimet/rehut/rehujen-valvonta/tilastot-ja-raportit/>.

Samaa ongelmaa puruluiden kanssa ei tietävästi ole ollut muissa maissa. Suomeen maahantuotua erää jaeltiin suomen kautta myös Viroon ja Suomi teki ilmoituksen Viron viranomaisille, mutta perästä ei kuulunut. Kiinan-tuonnin mittakaava on huomattava, mutta mikään muu maa kuin Suomi ei ole raportoinut ongelmista viralliseen EU-järjestelmään.

Ruokaviraston resurssien väheneminen on vähentänyt myös valvontaa. Rehuvalvonnassa työskentelee kaikkiaan yhdeksän henkeä, eikä esimerkiksi kuluttajaneuvontaan ole enää resursseja.

Viimeaikaiset tapaukset (2018 kanafileet, 2023 glykoalkaloidit koiranrehussa) ovat olleet poikkeuksellisia. Kanafileitä oletettavasti annettiin koirille liian paljon, minkä vuoksi ne saivat liikaa proteiinia suhteessa muuhun ruokavalioon. Oheislöydöksenä havaittiin puruluuihin ja makupaloihin liittyvä ongelma: moni koiranomistaja antaa koiralle liikaa herkkuja, vaikka normaalia ruokavaliota ei tulisi korvata herkuilla.

Suomeen tuodaan suuria määriä rehuja maista, joissa eläinsuojelulainsäädäntöä ei juuri ole. Tähän ei kuitenkaan voida puuttua, eikä tuontirehun tuotanto-olosuhteista ja eläinten hyvinvoinnista tuontimaissa ole tietoa. Pakkausmerkinnöissä ei ole veloitetta kertoa, minkä lajin eläimestä rehu on tehty. EU-lainsäädäntö sallii tuonnin, jos rikkomuksia ei havaita.

Suomessa on kaksi omaa rehutehdasta, joiden tuotantoa voidaan valvoa paremmin kuin tuontirehuja. Tuonnin ja myynnin volyymit ovat isoja: esimerkiksi vuonna 2023 tuotiin Suomeen 1 400 000 kg puruluuta tuotiin, laskennallisesti noin 70 miljoonaa kappaletta. Koiralle pureskelu on käyttäytymistarve, joka täytyy jotenkin pystyä tyydyttämään. Haljasnahkaiset puruluut ovat parempia, koska niiden pureskelu vie koiralta enemmän aikaa kuin niin kutsutun kevytrullan syöminen. Pureskelun ohella muukin hyvinvointilain edellyttämä käyttäytymistarpeiden toteutuminen kuten

ravinnonhankinta ja -etsiminen ovat eläimille tärkeitä, niitä olisi hyvä painottaa mahdollisessa kampanjoinnissa lemmikkien ruokinnasta ja käyttäytymistarpeista.

5. Pienten jysijöiden jalostus ja hybridilemmikit; keskustelua jalostusasetuksen valmistelun tueksi. Työryhmä (Päivi Tiitinen, Joonas Gustafsson, Markus Dernjatin, Jan Mattila, Elli Valtonen) alustaa – aihe päätettiin siirtää seuraavaan kokoukseen poissaolojen vuoksi.
6. Eläinten kouluttaminen positiivisen vahvistamisen/rankaisemisen keinoin; Anna-Mari Olbricht alustaa

Sähkö- ja piikkipantojen käyttö on Suomessa lailla kielletty, mutta niitä käytetään edelleen, kuten muitakin eläinten hyvinvoinnin kannalta huonoja välineitä. Asetuksella voitaisiin kieltää enemmänkin haitallisia välineitä kuin nyt on kielletty. Hyvinvointilaissa mainitaan useaan kertaan, ettei eläimiä saa kouluttaa niin että se aiheuttaa niille kärsimystä. Todettiin, että neuvottelukunta voisi lausua tai neuvoa koiranomistajia jo etukäteen ennen uuden asetuksen voimaantuloa, millaisia välineitä eläinten koulutuksessa kannattaa ja mitä ei kannata käyttää.

Positiivisessa vahvistamisessa eläimelle annetaan jotain lisää, negatiivisessa poistetaan. Positiivisella vahvistamisella kouluttamiselle tarvittaisiin parempi, yksiselitteisesti ymmärrettävä termi (progressiivinen vahvistaminen esimerkiksi käytössä Yhdysvalloissa). Operantti koulutus tarkoittaa ehdollistamista. Eläimen kannalta positiivisia tunteita tuottava menetelmä on yleensä paras,

Virkakoirien koulutus on muuttunut parempaan päin viimeisen vuosikymmenen aikana. Koulutus ei kuitenkaan ole yhdenmukaista Suomessa eikä maailmalla. Rajavalvonta sai aikaan ison muutoksen koulutuksessa 2000-luvun alussa opetussuunnitelmamuutoksen kautta. Poliisilla ja tullilla ei ole omia opetussuunnitelmia. Rajavalvojen positiivisella vahvistamisella koulutetut voimankäyttökoirat on todettu yhtä tehokkaiksi kuin muillakin menetelmillä koulutetut. Eri asia on, tarvitaanko voimankäyttökoiria ollenkaan; suoritus ja hyvinvointi eivät kulje käsi kädessä, koska voimankäyttösuoritus on luonteeltaan sellainen, ettei koirilla ole siihen omaehtoista tarvetta, vaan ihminen luo tarpeen. Positiivisen vahvistamisen keinoin koulutettu koira on turvallisempi myös muissa kuin voimankäyttötilanteissa. Pelkoon ja pelkoaggressiivisuuteen perustuva koulutus tuottaa arvaamattomia, vaarallisia koiria. Suojelukoira-harrastusta ja voimankäyttökoirien kasvatusta ei tarvita virkakoirien tuotantoon.

Euroopan eläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnat ([EuroFABC](#)) ovat tehneet lausuntoja muistakin pannoista kuin sähköpannoista. Saara Kupsala selvittää, mitä lausunnoissa on sanottu.

Pohdittiin, voisiko lainsäädännössä edellyttää eläinten koulutuksessa otettavan huomioon eläimen tunnetilan ja pyrittävän positiivisiin tunnetiloihin. Koulutuksen tulisi perustua positiivisen vahvistamisen menetelmiin, jotka tuottavat eläimelle jotakin hyvää. Rangaistukset aiheuttavat pelkoa ja heikentävät ihmisen ja eläimen välistä suhdetta. Koulutusvälineet eivät saisi koskaan perustua rankaisemiseen, eikä niitä tulisi

käyttää tilanteissa, joissa eläin on yksin ilman ihmisen seuraa (esim. haukunestopannat).

Usein arkielämässä eläinten koulutus on summittaista rankaisemista ja kivun aiheuttamista, esimerkiksi pannan käyttö on kaulasta kuristamista, keskustelussa todettiin. Täyskuristavan kaulapannan käyttö pitäisi rajata vain tilanteisiin, joissa se on välttämätöntä, ei tavanomaiseen koiranulkoilutuskäyttöön. Lemmikkieläinten pidossa olisi pyrittävä siihen, että eläimet ovat kanssamme vapaaehtoisesti, ilman tarpeetonta kipua ja kärsimystä.

Nykyisessä, EU-jäsenvaltioiden hyväksymässä asetusversiossa koirien ja kissojen suojelusta on lista välineistä, jotka aiheuttavat kipua ja kärsimystä ja joita ei saa käyttää; listalla ovat esimerkiksi kaikki sähkölaitteet (saa käyttää vain lääketieteelliseen tarkoitukseen). Myös piikkipannat ja kuristavat pannat ilman stopparia sekä kuonokoppien pitkäaikainen käyttö on asetusluonnoksessa kielletty. Jäsenmaat voisivat poiketa tästä poliisin, tullin ja puolustusvoimien käytössä, mutta Suomella ei ole tarvetta tällaiselle poikkeukselle. Todettiin, että tiettyjen välineiden kokonaan kieltämisestä voisi kuitenkin tulla haasteita.

Pohdittiin, voisiko neuvottelukunta ohjeistaa ihanteellisia toimintatapoja lemmikkien koulutukseen (positive care), ja olisiko positiivisten asioiden ja tunnetilojen lisääminen eläimille mahdollista kirjata lainsäädäntöön. Miten asiasta tulisi viestiä sidosryhmille, jotta tieto kulkisi käytäntöön asti? Koiralle kipua aiheuttavia välineitä käytetään, koska omistaja ei pystyisi ilman niitä hallitsemaan eläintä. Mitään välinettä ei voida kieltää, jollei samalla velvoiteta omistajaa luopumaan eläimestä, jota ei voi hallita. Koiran totuttaminen välineisiin on tärkeää (esim. kahvapanta, kuonokoppa, valjaat) ja sitä olisi opetettava koiranomistajille.

Neuvottelukunta päätti jäädä odottamaan EU-asetuksen valmistumista ja pohtia sen jälkeen, halutaanko siihen kansallisesti lisätä jotain. Eläinten kouluttamisasian käsittelyä jatketaan ja edistetään ensi vuonna neuvottelukunnassa.

7. Neuvottelukunnan hevosalatyöryhmän perustaminen ja tehtävänanto päätettiin siirtää seuraavaan kokoukseen. Hevosasetus on menossa valtioneuvostoon ja viimeinen kuuleminen on joulukuussa. Asetuksen sisältään ei enää voi vaikuttaa, mutta neuvottelukunta voi esittää toiveita alan järjestöille, ehdotuksia tutkimusaiheiksi ja rahoitettavaksi tutkimukseksi, tuottaa lausuntoja jne.
8. Muut asiat (ei käyty)
 - jäsenten kuulumiset
9. Seuraavien kokousten ajankohdat ilmoitetaan myöhemmin.
10. Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15.59.